

Warszawa, 13 stycznia 2023 r.

Komentarz ZPP: Wymogi formalne przenoszenia autorskich praw majątkowych – czy forma pisemna nie zaczyna krępować?

KLUCZOWE TEZY:

- Pandemia COVID-19 spowodowała znaczne upowszechnienie czynności podejmowanych na odległość za pomocą systemów teleinformatycznych, szczególnie w zakresie pracy oraz zleceń wykonywanych na odległość. Powyższa sytuacja istotnie utrudniła zawieranie umów w formie pisemnej pod rygorem nieważności w zakresie przeniesienia praw autorskich oraz innych licencji, a w przypadku kontrahentów zagranicznych wielokrotnie uniemożliwiła ich zawarcie.
- W opinii Związku Przedsiębiorców i Pracodawców powyższa sytuacja znajduje rozwiązanie przy zastosowaniu dwóch możliwości. Po pierwsze, forma umowy o przeniesienie praw majątkowych autorskich powinna zostać zastrzeżona, ale dla celów dowodowych (ad probationem). Po drugie, zamiar „zachowania formy pisemnej pod rygorem nieważności” w zachowanie „formy dokumentowej pod rygorem nieważności”.
- Druga opcja może być uznawana za bezpieczniejszą od pierwszej propozycji, ze względu na pozostawienie pewnego buforu w postaci zastrzeżenia rygoru nieważności bezwzględnej. Ponadto, forma dokumentowa daje odpowiednie gwarancje w zakresie pewności obrotu - zabezpiecza utrwalenie treści oświadczeń, jak również możliwość ustalenia osób je składających. Co więcej regulacja w postaci formy dokumentowej umowy przeniesienia majątkowych praw autorskich odpowiada również przepisom, które można spotkać w większości krajów, które chronią w sposób zaawansowany prawa własności intelektualnej (np. Niemcy, Szwajcaria, Włochy).

KOMENTARZ

Zgodnie z art. 53 ustawy z dnia 4 lutego 1994 r. o prawie autorskim i prawach pokrewnych¹: „Umowa o przeniesienie autorskich praw majątkowych wymaga zachowania formy pisemnej pod rygorem nieważności”. Oznacza to więc, że umowy przenoszące prawa autorskie, ale też również umowy licencyjne wyłączne, które są kluczowym elementem i przedmiotem większości usług w branży IT są zawierane właśnie w takiej formie pod rygorem nieważności.

Forma pisemna czynności prawnej jest niczym innym jak wyrażeniem oświadczenia woli (w obecnym przypadku) chęci przeniesienia praw autorskich wyrażonym na piśmie. Jednakowoż, aby zachować tę formę wystarcza złożenie własnoręcznego podpisu na dokumencie obejmującym treść oświadczenia woli. Natomiast do zawarcia umowy wystarcza wymiana dokumentów obejmujących treść oświadczeń woli, z których każdy jest podpisany przez jedną ze stron, lub dokumentów, z których każdy obejmuje treść oświadczenia woli jednej ze stron i jest przez nią podpisany (art. 78 §1 Kodeksu cywilnego). Równocześnie oświadczenie woli złożone w formie elektronicznej jest równoważne z oświadczeniem woli złożonym w formie pisemnej (art. 78¹ § 2 Kodeksu cywilnego).

Oczywiście należy również zaznaczyć, że pismo w formie elektronicznej również musi być opatrzone podpisem w postaci: kwalifikowanego podpisu elektronicznego (art. 78¹ § 1 Kodeksu cywilnego oraz art. 3 pkt 12 rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady nr 910/2014 z 23.07.2014 [w skrócie eIDAS]), pieczęci elektronicznej (art. 3 pkt 25-27 oraz art. 35-40 eIDAS) lub podpisu potwierdzonego profilem zaufanym ePUAP (art. 3 pkt 15 ustawy z dnia 17 lutego 2005 r. o informatyzacji działalności podmiotów realizujących zadania publiczne²).

Rygor nieważności polega na tym, że niezachowanie formy (umowy) zastrzeżonej w ustawie (w tym przypadku formy pisemnej) powoduje, że dokonana czynność (przeniesienie praw

¹ Dz.U. 2022 poz. 2509

² Dz.U. 2023 poz. 57

autorskich) nie wywołuje skutków prawnych zamierzonych przez strony czy wynikających z ustawy. Jest to najdalej idąca sankcja wadliwości czynności prawnej³.

Pandemia COVID-19 spowodowała znaczne upowszechnienie czynności podejmowanych na odległość za pomocą systemów teleinformatycznych, szczególności w zakresie pracy oraz zleceń wykonywanych na odległość. Powyższa sytuacja istotnie utrudniła zawieranie umów w formie pisemnej pod rygorem nieważności w zakresie przeniesienia praw autorskich oraz innych licencji, a w przypadku kontrahentów zagranicznych wielokrotnie uniemożliwiła ich zawarcie. Dla przykładu sektor IT, zajmujący się tworzeniem i sprzedawaniem zindywidualizowanych rozwiązań IT dla biznesu, opiera się właśnie na rozwiązaniach formalnych znajdujących się w ustawie z dnia 4 lutego 1994 roku o prawie autorskim i prawach pokrewnych, a więc podlega również przepisowi dot. formy czynności prawnej.

W opinii Związku Przedsiębiorców i Pracodawców powyższą sytuację należałoby rozwiązać na jeden z dwóch sposobów.

Po pierwsze, forma umowy o przeniesienie praw majątkowych autorskich powinna zostać zastrzeżona, ale dla celów dowodowych (ad probationem). Podczas, gdy forma umowy zastrzeżona pod rygorem nieważności (tak jak jest obecnie w opisywanym przypadku) zgodnie z art. 73 Kodeksu cywilnego pociąga za sobą bezwzględną nieważność czynności prawnej w przypadku niezachowania tejże formy, forma umowy zastrzeżona dla celów dowodowych, zgodnie z art. 74 Kodeksu cywilnego charakteryzuje się tym, że jej niezachowanie pociąga za sobą ograniczenia dowodowe w ewentualnym procesie⁴.

Złagodzenie ewentualnych negatywnych skutków niezachowania formy mogłoby w istocie ułatwić zawieranie umów w przedmiocie usług z zakresu prawa własności intelektualnej w branży IT. Wszakże w przypadku „rygoru” zastrzeżenia formy umowy dla celów dowodowych wszelkie dalsze kroki w tej sprawie podejmowałyby podmioty danego stosunku prawnego (a więc uczestnicy rynku), a nie wyłącznie „odgórny” ustawodawca.

³ A. Brzozowski, W. Kocot, E. Skowrońska-Bocian, Prawo cywilne. Część ogólna, wyd. 4, 2018, s. 365-368

⁴ Ibidem, s. 312-314.

W końcu po drugie, zamianę „zachowania formy pisemnej pod rygorem nieważności” w zachowanie „formy dokumentowej pod rygorem nieważności”. Forma dokumentowa została wprowadzona do polskiego systemu prawnego w 2016 r. poprzez dodanie art. 77² Kodeksu Cywilnego w brzmieniu : „ Do zachowania dokumentowej formy czynności prawnej wystarcza złożenie oświadczenia woli w postaci dokumentu, w sposób umożliwiający ustalenie osoby składającej oświadczenie”. Tak więc, aby zawrzeć umowę w formie dokumentowej nie trzeba składać na dokumencie własnoręcznego podpisu ani podpisu odpowiedniego dla formy elektronicznej. Wystarczy jedynie, aby strony mogły ustalić osoby składające oświadczenie, a więc zawarcie tej formy może nastąpić np. poprzez wiadomość e-mailową zakończoną wpisaniem imienia i nazwiska lub innych danych identyfikujących daną osobę.

Powyższa opcja może być uznawana za bezpieczniejszą od pierwszej propozycji, ze względu na pozostawienie pewnego buforu w postaci zastrzeżenia rygору nieważności bezwzględnej. Ponadto, forma dokumentowa daje odpowiednie gwarancje w zakresie pewności obrotu - zabezpiecza utrwalenie treści oświadczeń, jak również możliwość ustalenia osób je składających.

Finalnie należy również podkreślić, że regulacja w postaci formy dokumentowej umowy przeniesienia majątkowych praw autorskich odpowiada również przepisom, które można spotkać w większości krajów, które chronią w sposób zaawansowany prawa własności intelektualnej (np. Niemcy, Szwajcaria, Włochy). Dlatego też jako ZPP apelujemy o analizę i rozpoczęcie prac mających na celu rozwiązania opisanych wyżej problemów.